

УДК 657.1

Людмила Іванова

**КРИТЕРІЇ ПРИПИНЕННЯ ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ
БОРЖНИКА**

Людмила Іванова

**КРИТЕРИИ ПРЕКРАЩЕНИЯ ПРИЗНАНИЯ ДЕБИТОРСКОЙ
ЗАДОЛЖЕННОСТИ ДОЛЖНИКА**

Lyudmila Ivanova

DERECOGNITION OF RECEIVABLES DEBTORS

Стаття присвячена питанням бухгалтерського обліку безнадійної дебіторської заборгованості. Актуальність цієї теми полягає у збереженні тенденції уповільнення обороту оборотних засобів, суттєву питому вагу в яких займає поточна дебіторська заборгованість, строк якої сплинув, що погіршує фінансовий стан підприємств та їх контрагентів. Заслужує на увагу розгляд облікових проблем сумнівної та безнадійної заборгованості для підприємств, діяльність яких відбувається у процедурах банкрутства, коли інкасація дебіторської заборгованості є вагомим джерелом збільшення їх платоспроможності.

Постає питання у визначенні критеріїв (ознак) щодо визнання безнадійної дебіторської заборгованості, її погашенні, тобто виключення з активів підприємства, що сприяє підвищенню достовірності його фінансової звітності. Зміни у законодавчих актах, насамперед нормах Податкового кодексу України, де визначені ознаки безнадійної заборгованості, обумовили їх дослідження. В роботі коротко розкрито основні елементи методології погашення безнадійної заборгованості на основі професійних Положень бухгалтерського обліку. Стисла характеристика ознак безнадійності у стандартах бухгалтерського обліку суттєво доповнюється у нормах Податкового кодексу України. В роботі зроблено огляд основних змін щодо критеріїв безнадійності, що передбачається викласти більш детально у наступній публікації автора.

Ключові слова: облік; норми; банкрутство; безнадійна дебіторська заборгованість; ознаки; списання.

Рис.: 1. Табл.: 2. Бібл.: 10.

Статья посвящена вопросам бухгалтерского учета безнадежной дебиторской задолженности. Актуальность данной темы заключается в сохранении тенденции замедления оборота оборотных средств, существенный удельный вес в которых занимает текущая дебиторская задолженность, срок по которой истек, что существенно ухудшает финансовое состояние предприятий и их контрагентов. Заслуживает внимания рассмотрение учетных проблем сомнительной и безнадежной задолженности для предприятий, деятельность которых осуществляется в процедурах банкротства, когда инкассация дебиторской задолженности является важным источником увеличения их платежеспособности.

Возникает вопрос в определении критериев (признаков) о признании безнадежной дебиторской задолженности, ее погашении, то есть исключении из активов предприятия, что способствует повышению достоверности его финансовой отчетности. Изменения в законодательных актах, в первую очередь нормах Налогового кодекса Украины, где определены признаки безнадежной задолженности, обусловили их исследование. В работе кратко раскрыты основные элементы методологии погашения безнадежной задолженности на основе профессиональных Положений бухгалтерского учета. Краткая характеристика признаков безнадежности в стандартах бухгалтерского учета существенно дополняется в нормах Налогового кодекса Украины. В работе сделан обзор основных изменений относительно критериев безнадежности, что предполагается изложить более подробно в следующей публикации автора.

Ключевые слова: учет; нормы; банкрутство; безнадежная дебиторская задолженность; признаки; списание.

Рис.: 1. Табл.: 2. Библ.: 10.

The article is devoted to the issues of bad debts accounting. The urgency of this topic is to preserve the trend of decreasing the level of the working capital turnover which has a significant proportion of current receivables with expired terms. This fact significantly worsens the financial position of enterprises and their counterparties. We should pay attention to the consideration of accounting problems of doubtful and bad debts for enterprises where activities take place under bankruptcy procedures when the collection of receivables is a significant source of increasing their solvency.

The question arises in determining the criteria (signs) for the recognition of bad debts, its repayment, that is, the exclusion from the assets of an enterprise which contributes to increasing the reliability of its financial statements. Changes in legislative acts, primarily in the norms of the Tax Code of Ukraine, where signs of bad debt are identified, have led to their investigation. The paper briefly describes the main elements of the methodology of bad debts repayment based on professional accounting regulations. A brief description of the signs of hopelessness in the accounting standards is substantially supplemented in the norms of the Tax Code. The paper reviews the main changes in the criteria of hopelessness which is supposed to be described in more detail in the next publication of the author.

Key words: accounting; norms; bankruptcy; problem receivable; signs; write off.

Fig.: 1. Tabl.: 2. Bibl.: 10.

JEL Classification: M40

Постановка проблеми. Проблеми інституту неспроможності пов'язані з плетеницею порушень щодо платіжної дисципліни підприємств. Невиконання зобов'язань призводить до ланцюга погіршення фінансового становища підприємств за принципом

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

домино, коли під впливом несвоєчасного погашення (або непогашення) заборгованості дебітором знижується ліквідність та платоспроможність його контрагентів, що впливає в результаті на несумлінного дебітора (як першого елемента ланцюга).

Спостерігається тенденція до зростання дебіторської заборгованості в окремих галузях, або зменшення в інших галузях, але за більш скорішого зменшення обсягів виробництва [1], що відповідає уповільненню оборотності дебіторської заборгованості, збільшенню строків її погашення. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості коливається за галузями, в цілому в реальному секторі економіки становить менше одиниці [2].

Процес трансформації реальної заборгованості до сумнівної та взагалі безнадійної є дуже негативним процесом для підприємства, яке уже знаходиться у тяжкому фінансовому стані і до якого застосовують досудові або судові відновлювальні процедури санації, обмежуючи його господарську діяльність певними умовами та правилами згідно з нормами законодавства про банкрутство. В інституційному середовищі неспроможності суб'єкт господарювання – боржник має потребу в терміновій інкасації дебіторської заборгованості для реалізації цілей антикризових заходів у задоволенні вимог кредиторів щодо погашення прострочених боргів. Одночасно з цим і для кредиторів такого боржника є актуальним мінімізація ризиків непогашення, що зумовлює їх зацікавленість в отриманні відповідної обліково-аналітичної інформації зі звітів санатора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі, присвяченій проблемам у системі антикризового управління, широко відомим вченим І. О. Бланком охарактеризовані існуючі та запропоновані стратегії щодо відновлення платоспроможності боржника, в яких важлива роль приділяється погашенню дебіторської заборгованості. Питання бухгалтерського обліку у процедурах антикризових заходів, зокрема банкрутства, розглянуті у наукових працях О. О. Галенко, Ф. Ф. Бутинця, О. М. Глушук, Г. В. Булкот, питання фінансового менеджменту в умовах неспроможності – у працях І. О. Бланка, О. О. Терещенка. Для вирішення облікових проблем в умовах антикризового управління є необхідним їх дослідження на рівні загальнометодологічних питань, що розглянуто в наукових працях М. І. Бондаря, М. Добія, С. Ф. Голова, З. В. Гуцайлюка, О. М. Кияшко, В. М. Костюченко, Л. В. Нападівської, Г. В. Нашкерської, Л. Г. Ловінської, Н. М. Малюги, А. А. Мазаракі, С. І. Маслової, І. В. Орлова, А. М. Поддєрьогіна, Я. В. Соколова, В. В. Сопка, Ш. Сандера, М. Г. Чумаченка, А. П. Шаповалової та роботах інших видатних науковців. Деякі наші праці присвячені визначенню ознак сумнівної дебіторської заборгованості та характеристик безнадійної дебіторської заборгованості.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зміна у законодавчих актах, у першу чергу нормах Податкового кодексу України, де визначені ознаки безнадійної заборгованості, зумовлюють актуальність та подальше дослідження цих питань.

Мета статті. Тому метою цієї роботи є характеристика критеріїв безнадійних боргів, аналіз змін та їх зв'язку з особливостями конкурсного процесу у процедурах банкрутства.

Виклад основного матеріалу. Методологічні засади виникнення, визнання в обліку за певною оцінкою та відображення у фінансовій звітності дебіторської заборгованості відображені у відповідних Положеннях (Стандартах) бухгалтерського обліку (далі П(С)БО): НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», П(С)БО 14 «Оренда», П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін», П(С)БО 18 «Будівельні контракти», П(С)БО 17 «Податок на прибуток».

Серед цих професійних стандартів базовим нормативним документом є П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Згідно з п. 4 П(С)БО 10 дебітори – це юридичні та фізичні

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми коштів, їх еквівалентів або інших активів. Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [3].

Спираючись на норми п. 7 П(С)БО 10 та п. 6 П(С)БО 13, поточна дебіторська заборгованість є фінансовим активом. У бухгалтерському обліку для характеристики активу використовуються такі ознаки: актив має бути ресурсом, контрольованим підприємством за результатом минулих подій, у майбутньому вони мають принести економічні вигоди. Крім того, у зв'язку з тим, що дебіторська заборгованість виникає одночасно з доходом від реалізації продукції, для її визнання застосовуються ті ж самі умови, що і для визнання доходу, які пов'язані з передачею покупцеві ризиків та вигід відносно власності на продукцію; передачею управління та контролю за товаром; достовірним визначенням суми, впевненістю отримання в майбутньому економічних вигід, а також достовірним визначенням витрат від здійснення операції. Проте розрив у часі між визнанням дебіторської заборгованості за первісною вартістю та її інкасацією у грошові кошти, що обумовлено методом нарахувань в обліку доходів, приведе до виникнення та відповідного відображення залишків несплачених сум у звіті про фінансовий стан підприємства. За нормами вищезгаданих стандартів бухгалтерського обліку на дату балансу дебіторська заборгованість відображається за чистою реалізаційною вартістю, яка визначається як різниця між первісною вартістю та резервом сумнівних боргів.

Визначення резерву сумнівних боргів немає у стандартах, проте спираючись на визначення сумнівного боргу, «сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником» (абз. 7 п. 4 П(С)БО 10), можна стверджувати, що сума резерву сумнівних боргів відображає ступінь невпевненості в погашенні боргів окремих дебіторів. З часом сумнівна заборгованість може трансформуватися в безнадійну, «щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності» (абз. 2 п. 4 П(С)БО 10), що відображено на рисунку.

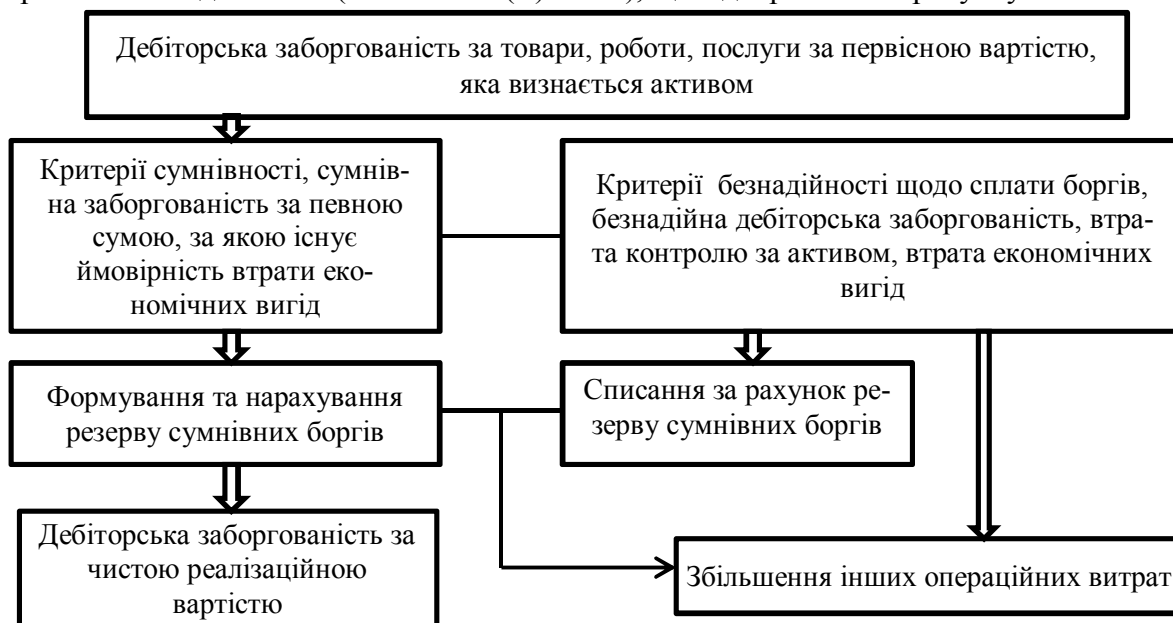

Рис. Списання безнадійної дебіторської заборгованості

Можливі ситуації, коли дебіторська заборгованість визнається безнадійною й без попереднього нарахування резерву сумнівних боргів, у силу того, що резерв формується лише на грошову форму заборгованості, а не авансові платежі. Крім того, можуть виникнути непередбачені обставини, які не враховані при створенні резерву. Формування суми дебіторської заборгованості за чистою реалізаційною вартістю та збільшення суми інших операційних витрат відображено на рисунку.

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Таким чином, якщо дебіторська заборгованість визнається активом одночасно з доходом від реалізації товарів, робіт, послуг, сума її достовірно визначена, в бухгалтерському обліку згідно з Планом рахунків та Інструкцією до нього [5] це відображається у таких транзакціях:

Д-т 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками в частині дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги» (субрахунки 361, 362) – К-т 70 «Доходи від реалізації» (за відповідними субрахунками 701, 702, 703).

Резерв сумнівних боргів створюється за рахунок витрат на операційну діяльність до вирахування прибутку, відображається таким чином:

Д-т 94 «Інші операційні витрати», субрахунок 944 «Сумнівні і безнадійні борги» - К-т 38 «Резерв сумнівних боргів».

Безнадійна заборгованість, що пов'язана з розрахунками за товари, роботи, послуги списується за рахунок резерву сумнівних боргів:

Д-т 38 «Резерв сумнівних боргів» – К-т 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами» в частині безнадійної дебіторської заборгованості.

Непокрита резервом частина безнадійної дебіторської заборгованості списується в такий спосіб: Д-т 94 «Інші операційні витрати» (субрахунок 944) - К-т 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» (субрахунки 361, 362).

Списання безнадійної дебіторської заборгованості відображено у табл. 1 (приклад).

Таблиця 1

Приклад списання безнадійної дебіторської заборгованості

Списання безнадійної дебіторської заборгованості*					
4	16.03.2016	Списано безнадійну дебіторську заборгованість за рахунок резерву сумнівних боргів	38	361	90000
5		Списано безнадійну дебіторську заборгованість, не покрити резервом сумнівних боргів	944	361	30000
6		Відображено безнадійну дебіторську заборгованість на позабалансовому рахунку	071	–	120000
7	16.03.2019	Списано безнадійну дебіторську заборгованість з позабалансового рахунку	–	071	120000

Джерело: складено за джерелом [6].

Таким чином, факт списання дебіторської заборгованості як безнадійної є результатом визнання факту неможливості для підприємства в майбутньому отримати економічні вигоди, така заборгованість втратила корисність і не вважається активом.

Для припинення визнання дебіторської заборгованості активом мають бути чіткі критерії. За редакцією професійних бухгалтерських стандартів до таких критеріїв відноситься строк позовної давності або такі причини її неповернення, в яких керівництво впевнено.

По-перше, це сплив строку позовної давності. Позовна давність — це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу, що відображено у Цивільному кодексі України (ст. 256). Строк позовної давності становить згідно зі ст. 257 Цивільного Кодексу України (далі ЦКУ) 3 роки, перебіг такої позовної давності може бути перервано в разі позову до суду чи вчинення дебітором дій, що свідчать про визнання ним свого боргу (чч. 1, 2 ст. 264 ЦКУ). Проте цей період має лише нижню межу – 3 роки. У зв'язку з тим, що у ст. 259 ЦКУ передбачена можливість збільшення строку позовної давності за домовленістю сторін за умови укладення договору в письмовій формі, оптимальним строком є 4 роки з дати списання дебіторської заборгованості з балансу [7].

По-друге, це упевненість у неповерненні боргу. Упевненість як категорія не розкривається у стандартах обліку, можна тільки вважати упевненим за професійним судженням фахівця у непогашенні заборгованості, наприклад, за наявності інформації про ліквідацію боржника, визнання його банкрутом чи смерті фізичної особи-боржника або у випадку прощення боргу.

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Якщо основними методологічними елементами об'єкта бухгалтерського обліку – дебіторської заборгованості, є виникнення, визнання, оцінка, відображення у звітності за певними датами, то й для припинення визнання дебіторської заборгованості як активу в бухгалтерському обліку є важливим дати складання документів, що підтверджують неможливість повернення заборгованості. До них відносяться дати таких документів, як:

- виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань чи довідка податкового органу про ліквідацію боржника;
- повідомлення ліквідаційної комісії (арбітражного керуючого, санатора, ліквідатора) або рішення суду про відмову в задоволенні вимог щодо стягнення відповідної заборгованості через недостатність майна ліквідованого підприємства – боржника;
- акт судового виконавця про неможливість стягнення заборгованості з боржника.

За наявності цих документів керівник приймає рішення про визнання заборгованості безнадійною та її списання – складається наказ про списання безнадійної дебіторської заборгованості. Цілком можливо, що на підставі таких документів юрист підприємства оформить свій звіт про визнання дебіторської заборгованості безнадійною. У будь-якому разі наявні документи надають право бухгалтеру на підставі бухгалтерської довідки списати безнадійну заборгованість [8].

Критерії визнання дебіторської заборгованості як безнадійної наведені у Податковому кодексі України, що є більш вичерпним переліком стосовно визнання припинення дебіторської заборгованості. У податковому обліку безнадійною є заборгованість, яка відповідає одній із таких ознак, визначених пп. 14.1.11 ПКУ [9]:

- а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;
- б) прострочена заборгованість померлої фізичної особи, за відсутності у неї спадкового майна, на яке може бути звернено стягнення;
- в) прострочена заборгованість осіб, які в судовому порядку визнані безвісно відсутніми, оголошені померлими;
- г) заборгованість фізичних осіб, прощена кредитором, за винятком заборгованості осіб, пов'язаних з таким кредитором, та осіб, які перебувають з таким кредитором у трудових відносинах, та осіб, які перебували з таким кредитором у трудових відносинах, і період між датою припинення трудових відносин таких осіб та датою прощення їх заборгованості не перевищує трьох років;
- г) прострочена понад 180 днів заборгованість особи, розмір сукупних вимог кредитора за якою не перевищує мінімально встановленого законодавством розміру безспірних вимог кредитора для порушення провадження у справі про банкрутство, а для фізичних осіб – заборгованість, що не перевищує 25 % мінімальної заробітної плати (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року (у разі відсутності законодавчо затвердженої процедури банкрутства фізичних осіб);
- д) актив у вигляді корпоративних прав або не боргових цінних паперів, емітента яких визнано банкрутом або припинено як юридичну особу у зв'язку з його ліквідацією;
- е) сума залишкового призового фонду лотереї станом на 31 грудня кожного року;
- є) прострочена заборгованість фізичної або юридичної особи, не погашена внаслідок недостатності майна зазначеної особи, за умови, що дії щодо примусового стягнення майна боржника не призвели до повного погашення заборгованості;
- ж) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством;
- з) заборгованість суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами у встановленому законом порядку або припинених як юридичні особи у зв'язку з їх ліквідацією.

Необхідно зазначити, що у табл. 2 остання третя колонка датується відповідно до останньої редакції Податкового кодексу України, хоча зміни по кожному критерію різні і мають більш ранню редакцію (що буде розглянуто у подальших публікаціях).

Таблиця 2

Порівняльний аналіз критеріїв щодо визнання безнадійної дебіторської заборгованості у нормах ПКУ

Ознаки безнадійної заборгованості у редакції Закону N 3609-VI від 07.07.2011	Уточнення	Ознаки безнадійної заборгованості ¹ у редакції Закону № 2146-VIII від 07.09.2017
а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності	На основі п. 102.1 ст. 102 ПКУ	а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності
б) прострочена заборгованість, що не погашена внаслідок недостатності майна фізичної особи дії кредитора були спрямовані на примусове стягнення майна боржника, але не призвели до повного погашення заборгованості		є) прострочена заборгованість фізичної або юридичної особи, не погашена внаслідок недостатності майна зазначеної особи, за умови, що дії щодо примусового стягнення майна боржника не призвели до повного погашення заборгованості
в) заборгованість суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами у встановленому законом порядку або припинених як юридичні особи у зв'язку з їх ліквідацією	Має бути уточнення: ліквідація за власним бажанням або за примусом	з) заборгованість суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами у встановленому законом порядку або припинених як юридичні особи у зв'язку з їх ліквідацією
г) заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності коштів, одержаних після звернення кредитором про стягнення на заставлене майно відповідно до закону та договору, за умови, що інші дії кредитора щодо примусового стягнення іншого майна позичальника, не призвели до повного покриття заборгованості	визначені нормативно-правовими актами	є)* прострочена заборгованість <i>фізичної або юридичної особи, не погашена внаслідок недостатності майна зазначеної особи</i> , за умови, що дії щодо примусового стягнення майна боржника не призвели до повного погашення заборгованості
г) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством		ж) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством
д) прострочена заборгованість померлих фізичних осіб, а також осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, недієздатними або оголошені померлими, а також прострочена заборгованість фізичних осіб, засуджених до позбавлення волі		б)* прострочена заборгованість померлої фізичної особи, за відсутності у неї спадкового майна, на яке може бути звернено стягнення; в)* прострочена заборгованість осіб, які в судовому порядку визнані безвісно відсутніми, оголошені померлими

¹ розташовано у порядку попередньої редакції.

Висновки і пропозиції. Порівняння редакцій та складу норм пп. 14.1.11 ПКУ 2017 року з 2011 роком стосовно ознак безнадійності боргів у табл. 2 надає змогу зробити такі висновки: є зміни у послідовності критеріїв, в ознаках, що відмічені зірочкою, змінено редакцію, а також багато ознак виявилися новими – пп. у редакції 2017 року г), г), д), е).

Короткий огляд критеріїв також дає змогу заключити, що у пп. 14.1.11, крім загальних ознак, які стосуються підприємств незалежно від умов господарювання, спостерігається тісний зв'язок з процедурами банкрутства, що відображені у підп. г), г), д), е), з).

Розгляд першого критерію, який є загальним для підприємств, діяльність яких відбувається у різних умовах господарювання, дозволяє зробити такі висновки.

Підкреслимо, що цей критерій, пов'язаний щодо спливу строку позовної давності в абз. "а" пп. 14.1.11 ПКУ, уже розглядався у попередніх наших роботах. Проте при його застосуванні й досі виникають дискусії. Так, у Листах ДФСУ від 17.12.2015 р. № 27022/6/99-99-19-02-02-15, від 06.01.2016 р. № 153/6/99-99-19-02-02-15, від 19.07.2016 р. № 15514/6/99-99-15-02-02-15, від 25.08.2016 р. № 18464/6/99-99-15-02-02-15 зазначено, «щоб стосовно такої заборгованості було *вжито заходів щодо стягнення*». Інакше необхідно згідно зі ст. 52 ПКУ одержати письмову індивідуальну податкову консультацію.

Як було зазначено вище, необхідно враховувати норми статей ЦКУ 257-259, в яких визначено, що три роки позовної давності – це загальний строк, а в окремих випадках може бути встановлено спеціальну позовну давність: скорочену або більш тривалу, також строк згідно з законодавством, або:

– може бути збільшено за домовленістю сторін та оформлено договором, який укладається в письмовій формі (ч. 1 ст. 259 ЦКУ), з поправками (п. 3.3 Постанови № 10) [10];

– не може бути скорочено за домовленістю сторін, як що це стосується й умов договору, пов'язаного зі зміною порядку обчислення позовної давності, наприклад, обчислення позовної давності не з моменту прострочення виконання зобов'язання, а з дати, визначеної шляхом зворотного підрахунку певного строку від дати звернення з позовом до господарського суду [7] (ч. 2 ст. 259 ЦКУ; п. 3.3 Постанови № 10) [10].

Отже, зміни, що відбулися у нормах податкового законодавства, потребують додаткового дослідження, зокрема необхідно враховувати зміни у законодавстві про банкрутство, що буде розглянуто у наступній нашій статті.

Список використаних джерел

1. Димченко О. В. Моделювання дебіторської заборгованості підприємств теплопостачання [Електронний ресурс] / О. В. Димченко, О. О. Рудаченко, Є. В. Мозговий // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – Вип. 12, ч. 2. – С. 28–33. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua.

2. Гнатенко Є. П. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства / Є. П. Гнатенко, В. В. Волошина // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 1. – С. 38–42. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2015_1_9.

3. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

4. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

6. Особливості обліку дебіторської заборгованості, сумнівних боргів [Електронний ресурс] // Вісник ДФСУ: Офіційно про податки. – 2015. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5654?issue=129>.

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

7. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Народний правовий портал : Юрисконсульт. – 2017. – Режим доступу : <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>.
8. Консультація. Безнадійна дебіторська заборгованість: бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу : <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>.
9. Податковий кодекс України (редакція від 10 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Про деякі питання практики застосування позовної давності у вирішенні господарських спорів : Постанова Пленуму ВГСУ від 29.05.2013 № 10 (ост. ред. № 6 від 10.07.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-13>.

References

1. Dymchenko, O.V., Rudachenko, O.O., Mozghovyi, Ye.V. (2017). Modeliuvannya debitorskoi zaborhovanosti pidpriemstv teplopostachannia [Modeling accounts receivables heat enterprises]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstv – Scientific herald of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, issue 12, ch. 2, pp. 28–33. Retrieved from www.irbis-nbuv.gov.ua.
2. Gnatenko, E.P., Voloshyna, V.V. (2015). Analiz spivvidnoshennia debitorskoi ta kredytorskoi zaborhovanosti pidpriemstva [The analysis of ratio receivable and payables of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho. Serii: Ekonomichni nauky – Scientific Herald*, no. 1, pp. 38–42. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2015_1_9.
3. Polozhennia (Standart) bukhhalterskoho obliku 10 “Debitorska zaborhovanist” [Regulation (Standard) of accounting 10 “Accounts Receivable”]. [www.zakon.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
4. Polozhennia (Standart) bukhhalterskoho obliku 13 “Finansovi instrumenty” [Regulation (Accounting Standard) 13 “Financial Instruments”]. [www.zakon.rada.gov.ua](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.
5. Instruksiiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii [Instruction on the application of the Plan of Accounts of Accounting for Assets, Capital, Commitments and Business Operations of Enterprises and Organizations]. [www.zakon.rada.gov.ua](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
6. Osoblyvosti obliku debitorskoi zaborhovanosti, sumnivnykh borhiv [Features of accounts receivable, doubtful debts] (2015). *Visnyk DFSU: Ofitsiino pro podatky – Bulletin of DFSU: Officially about taxes*. Retrieved from <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5654?issue=129>.
7. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]. *Narodnyi pravovyi portal: Yuryskonsult – People’s Legal Portal: Legal Counsel* (2017). Retrieved from <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>.
8. Konsultatsiia. Beznadiina debitorska zaborhovanist: bukhhalterskyi oblik [Advice. Bad receivables: accounting] (2017). Retrieved from <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>.
9. Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] (Revision on September 10, 2017). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Pro deiaki pytannia praktyky zastosuvannia pozovnoi davnosti u vyrishenni hospodarskykh sporiv: Postanova Plenumu VHSU vid 29.05.2013 № 10 (ost. red. № 6 vid 10.07.2014) [On some issues of the practice of applying the limitation period in the settlement of commercial disputes: Decree of Supreme Commercial Court on 29.05.2013 № 10]. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-13>.

Іванова Людмила Борисівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Иванова Людмила Борисовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета, налогообложения и аудита Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Ljudmila Ivanova – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Department of Accounting, Tax and Auditing, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka St., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: Lusija.iv.lusija@gmail.com